

KLINIKI YA GILLETTE

(swi voniwa hi lava hundzeke kona)

«Kliniki yi tshungula vavabyi. Vaaki lava khathalelaka va seketela vanhu.»

I. Kliniki

Ndza tsundzuka manana wa mina a tsheketa ndlela leyi, hi va-1960, loko a ri kusuhi ni ku ndzi veleka, tikliniki a ti ri ntsongo naswona xibedlhele a xi ri xa vavabyi; hikwalaho u hlawurile ndhawu leyinene leyi a a nga yi kuma ku swi endla: kaya ka yena, emubedweni wa yena.

Loko ndzo velekiwa a ku ri ni wansati, loyi a va n’wi vitana muvelekisi, kutani a byela manana wa mina leswaku ndzi humile kahle — naswona leswaku, loko manana wa mina a nga ndzi lavi, a a ta ndzi teka a ya na mina ekaya ka yena.

Manana wa mina u n’wi bile hi ku languta. Kambe kumbexana muvelekisi a a nga swi tivi leswaku a ndzi nga ta tshama ndzi ri wa wansati un’we ntsena, kambe wa vavasati hinkwavo lava a ndzi ta hlangana na vona; naswona endzhaku ka malembe ya makume mambirhi ndzi ye ekaya ka yena. Ndzi wanuna wa rito ra mina. A ndzi nga swi koti ku n’wi tshovela mbilu.

Masungulo lawa a hi ku hlekula ka matsalwa, naswona a hi ntlangu. Ma vula nchumu wun’we ntsena: kliniki, tanihi ndhawu, i ntshwa. A yi hi fikeli ku suka eka Vaegipta, kumbe eka Vaasiriya kumbe Vababilona. I vuyelo ntsena bya sisiteme ya rihanyo leyi hundzuleke vuvabyi bindzu ni mirhi ya yona mfungho.

A yi nga si tshama yi lava ku siva swibedlhele, leswi swi tshamaka swi ri nhlangano wa ximfumo; kambe minkarhi hinkwayo yi endlile leswaku muvabyi a pfumela leswaku, hi ku hakela, a nga kuma swo tala — leswinene ku tlula.

Tindhawu tin’wana ti endla ntirho. Tin’wana ti hundzuka ku koteka.

A ku ri siku leri kliniki yi pfuriweke ha rona edorobeni ra mina: yo sungula ya muxaka wa yona leyi a yi kota ku nyika nxaxamelo lowu heleleke, lowu a wu kota ku katsa vutshunguri hinkwabyo, kwalomu ka lebyi bya masungulo — vutshunguri bya vanhu va ntolovelo, hi ku vula sweswo.

Ku vekiwile tidokodela-nkulu tinharhu, leti a ti fanele ku aka xivumbeko xa vutshunguri. Endzhaku ko endla mimbulavurisano ya ku thola tidokodela, ti tipfalele ekamareni ku cincana mavonelo ya tona hi ndlela yo endla nhlawulo.

Leswi landzelaka ndzi swi tsheketa ku nga ri tanihi ntiyiso, kambe tanihi noir — ndzi swi byeriwile hi ntlawa wa vanghana va mina va tidokodela lava ha ku huma empenxeni eka sisiteme ya rihanyo ya Italiya, lava a va swi tsheketela hina lava a hi tirha eku xaviseni leswaku hi hleka, ni ku hi tivisa leswaku na vona a va ri ni mintsheketo ya vona.

Ntsheketo lowu mina hi yexe ndzi wu tekaka wu ri ntsheketo wa xivala, wun’wana wa mintlangu yo bava leyi tidokodela hi tona a ti yi tirhisa ku vulavula hi tidokodela tin’wana — muxaka wo hlamarisa ni wo hambana, lowu a ndzi nga ha ta wu tshembisa hambi ku ri ku khathalela kati ya mina.

Ndzi wu tsala ku nga ri tanihi ku avanyisa, kambe tanihi xifaniso xa ku tala ka ku pfumala ntshembo loku vanhu va ntolovelo a va se ku hlayisile eka vutshunguri lebyi a va nga ha byi twi byi ri bya vona.

A wu tsheketiwa hi ndlela leyi. Lonkulu eka vanharhu — wanuna loyi a tshameke a tirha ni le hansi ka mfumo wa khale — u vule leswaku u ta hlamusela ndlela yo hlawula tidokodela letintshwa, hi leswi a a swi vitana nawu wa nomboro ya nharhu.

Loko u kuma dokodela loyi a twisisaka swo tala ngopfu, n’wi rhumele eka vutshunguri bya ntolovelo: kwalaho, hi ntokoto, u ta hlamula swivutiso swo tala a ri yexe.

Loko u kuma lava nga exikarhi, lava kotaka kambe va nga vonakeriki, va veke etikamareni to operela: hi ndlela yoleyo, loko va pfula, va vona leswi va swi

kumaka kutani va dyondza ku swi lulamisa.

Naswona lava twisisaka switsongo, kumbe lava fikaka va bumabumeriwile hi mavandla ya tipolitiki ni hi minxaxamelo ya ku thoriwa, va nyike mintirho leyi — hilaha ntlangu wo biha a wu vula hakona — ntumbuluko wu siyeriwaka kwalomu ka ntirho hinkwawo ematshan'wini ya vona.

Leyi a ku ri ndlela ya ntsheketo wa xivala, kunene. Naswona ku fana ni ntsheketo wun'wana ni wun'wana wa xivala, wu vula switsongo hi tidokodela ku tlula hi lava a va wu tsheketa: hi ndlela leyi ripfumelo ra vona a ri sele ri ri ritsongo ha yona.

Hi ndlela yoleyo kliniki yi velekiwile. Ntokoto wa yona wa ntiyiso wu endliwile hi vavabyi; naswona a ku ri lava hanyaka ntsena lava a va vulavula hi yona — lava a va ri ni nkateko, ku nga ri lava khumbiweke hi khombo. Naswona loko hinkwaswo swi hundzukela eku biheni, kliniki ya le N'walungwini — ya tiko rihi na rihi — a yi yimela xiphemu lexinene: hikuva N'walungu wu tshame wu tsundzuxa rifuwo ni tiindasitiri, naswona kwalaho, ku hakelela vuhlayisi swi endla onge byi antswa.

Kutani swibedlhele swa vuhlanya swa swigevenga swi pfariwile, kutani ku velekiwa tikliniki ta mavabyi ya mianakanyo — endzhaku ti hundzuluxeriwa eka swiyimo swa nyurologi. A ku nga ha tshunguriwi ntsena lava tiyisisiweke va ri ni vuhlanya, kambe ni mavabyi man'wana.

II. Marito yo hetelela

Kliniki i muako. Vaaki va vuhlayisi i nchumu wo tlula.

III. Tluka ra Mutsari

Ntirho lowu a wu oderiwanga.

A wu xavisiwanga.

A wu endleriwanga swa bindzu.

Wu tsariwile ku va vumbhoni bya nkoka wa ku pfuxeta vutomi, wa xindzhuti xa munhu, ni wa vuxaka exikarhi ka vanhu.

Hakelo ntsena leyi kombiwaka i dola yin’we ya xikombiso — ku nga ri tanihi hakelo ya ntirho, kambe tanihi vumbhoni bya xiboho lexi hi xi avelanaka eka ndhavuko wa vuhlayisi, wa ntshembo ni wa vutihlamuleri.

Ferdinando